

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

135 - 6 עמודים

תשובת כ"ק אדמו"ר
שליט"א מקלויזנבורג
זצ"ל בענין העירוב
בבארא פארק תשמ"א.
בגדרי רשות הרבים"...
ואם כן גם להשיטות
דבט"ז אמה גרידה הוי
רשות הרבים. ליכא
רשות הרבים בזמן הזה
בעיירות גדולות, דלא
נקרא מסור לרבים
(דומיא דדגלי מדבר)..."

אורח חיים

חלק ב

סימן קעב

בגדרי רשות הרבים

ב"ה, קריח צאנו, כ"ד שבט תשל"א

מכתבו קבלתי, ומילמא דלמילא מדרשא אידי דחצינא אקדמיה, במ"ש כמ"ה ברש"י בשבט דף ז' ע"א דר"ה לא נזכרה, קרן זוית שנכנס בו בית למוכו והניח מקרקעו לר"ה. ורצה לחדש להך פירושא דגם בר"ה שס"ר בוקעין בו, אם יש רשות למישהוא לעכב ההליכה שם בטל ממנו דין רה"ר, אה"ד.

(א) הנה גוף הדין ומקורו בעירובין דף נ"ט ע"א, עיר של יחיד ונעשית של רבים וכו' דלסקרמא דר"ש גלותא וכו' דנתואל, וברש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס"ר עיי"ש, ונד"ה מערבין, ונתום' שמה ד"ה עיר. ונחלקו עליו רבותיני הראשונים, ומשום דרוחב ט"ז אמה קני וא"כ ס"ר בוקעים בו, ופירשו מחנ"י בענין אחר, וברמב"ן שמה ד"ה עכשו אינו חוזר לפי המשנה וכו', ומתחלה כשהיתה של יחיד והוא ויחיו דרים בחוכה אין בה רה"ר לעולם ואע"פ שבאים בחוכה רבים לישא וליתן, כיון שהרשות כולה של יחיד ומחוץ רשותו הן באים לחוכה רה"י היא ואין חייבין עליו בשנת כדלמרינן בפרק עושין פסין בשבילי בית גלגול יהושע אוהב ישראל היה וכו' דלא יחא תשמישמה מפרה ליחיד, אלמא כל רשות שהוא קנוי מיחיד אין חייבין עליו משום רה"ר וכו', דסקרמא דנאמי אדואר וכו', והוא לא הקנה להם כלום וכו', א"כ שהנמים קניין הם אבל דרכים וקריטאות של יחיד הם והוא רשות שלו לננות בהן כרזונו וכגון זו אין חייבין בהם משום רה"ר עיי"ש.

וברש"י שמה [נד"ה כגון דסקרמא] ג"כ הביא, ויש מן הגדולים מי שפי' כגון שאותו היחיד צנה העיר לעצמו וכו', יש לו רשות לננות בו כרזונו וכגון זו אין חייבין ברה"ר שלה, כדלמרינן לעיל בר"ש פרק פסין בשבילי בית גלגול וכו', וכענין זה היא מה ששנינו חזר שהרבים נכנסין לה בו ויוצאין בו רה"י לשבת עיי"ש. וכן הוא בח"י הר"ן הדמ"מ שמה, אלא שמתה דל"ך יפרשו מ"ש [שם נ"ט ע"ב] מאן חנא דמיערבא רה"ר, דשאני הכא שאין רה"ר שלה מה"מ לפי דבריהם ז"ל עיי"ש. וכ"ה גם במאירי שמה [נד"ה ובגמרא שאלון].

והמקור מהך דשבילי בית גלגול, הנה שם בדף כ"ב ע"ב נתום' ד"ה יהושע אוהב ישראל היה, כתבו דדוקא בשבילי בית גלגול דלא יחא תשמישמה כלל דמפרש ר' ינאי שאין העבד יכול לרוץ, אבל וכו' וחזר שרבים נכנסים לה בו ויוצאין בו רה"ר לר"י אע"ג דהו של יחיד, הואיל ויחא תשמישמה וראוי למוסרו לרבים הו רה"ר לר"י ע"י בקיעת רבים עיי"ש, ובמורה חיים, ועכ"פ מהתום' נראה דלא ס"ל כהרמב"ן והעימה, ולהתום' אין ראייה משבילי בית גלגול, דשאני משום דלא יחא תשמישמה כלל, ולא לא פירשו התום' לשיטתם דף נ"ט שם כהנך ראשונים.

אך יל"ע מהתום' שם בדף ז"ג ע"ב ד"ה חייב, שכתבו אע"פ שעוברין שם אינו רה"ר כיון שלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדלמרינן גבי שבילי בית גלגול עיי"ש, נראה דס"ל כהנך ראשונים וגם בניחא תשמישמה לא הו רה"ר, והרש"ש עורר שם מהתום' בדף כ"ב עיי"ש.

גם הר"ן בח"י שמה בדף כ"ב ע"ב [נד"ה יהושע אוהב ישראל], כתב דל"כ דר"י שגפרצו מחיוביה לר"ה אע"ג דהו דיחיד רה"ר גמורה היא עיי"ש, ובגאון יעקב, וכנראה שהר"ן כתב זה לפי מה שמתה שם בדף נ"ט על הך ראשונים כנ"ל ודו"ק.

(ב) והתום' שם בעירובין בדף ז"ד ע"א ד"ה וליפלגו כד"י רה"ר דעלמא תמהו, דילמא דוקא הכא פליגי משום דמקום מחיבה שלו, ואורי' דקחם כ"י רה"ר

טפי, דכיון דדרכי ליה רבים תליא, אפי' תוך תלזו חיו רה"ר דו"ק.

וי"ף גם דמ"ש החס לא קדרכי וכו', היינו לאמר ר"א דהד"ן שלכס שאמרתם שאני מודה דהוי כרמליה, זה רק במקום דלא דרכי רבים להדיא וכגון דליכא חיפופי, אבל הכא דליכא חיפופי שנפרצו כל המחיצות ודרכו רבים להדיא, גם בתוכה ס"ל דהוי רה"ר דו"ק. ומיושב בזה קושיות החוס' בשנת דף ו' ע"א ד"ה היכא דליכא חיפופי וכו', שהקשו מסוגיא דידן עיי"ש, ולהאמור זה רק להחז"ל, אבל למאי דמסיק החס לא דרכי רבים, ס"ל באתמא דהיכא דליכא חיפופי לא הוי כרה"ר דו"ק. וא"כ להמסקנא כיון דליכא חיפופי וכולה דרכי בזה רבים להדיא, הוי לר"א כלדי ר"ה, שיסוד אחד להם שדריסא הרבים מנתל רה"י ומשוי רה"ר אע"ג ששייך ליחיד, חה שיטת הר"י להך גירסא דו"ק.

ו) וישם ברבינו חננאל חידוש גדול, חה לשוננו, ור"א החס בתלז דדרכי לה רבים הכא כלדי רה"ר דליח ליה גיפופי לא דרכי לה רבים עיי"ש שאתמה מאד, והמדפיסים הגיחו שמה. ואפשר לפרש הכוונה תלז דדרכי, היינו שנדחקים שם באיסור ושלא לרזון הכע"כ שמקפיד על זה, בזה מודינא לכו דהוי כרמליה, דאע"ג שמיזר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו כמ"ש בב"ב דף ק' ע"א ובכמ"ק, החס הטעם שהנבעלים ידעו ושחקו ודאי מחל לרבים עיי"ש ברשב"ם ד"ה שהחזיקו, אבל בתלז דידן מקפיד כע"כ כיון דדרכי החס ומגיעין עד לדירתו, ואלד"ה מקפיד שלא יחזיקו בו רבים ויהיה כשלהם, ולכך מודינא דהוי כרמליה, אבל הכא כלדי רה"ר דליח ליה גיפופי ועיי"ש נמנע מהרבים להזיק לביתו ולא קפיד, והוי כמילז שהחזיקו בו רבים ברשות דלא מחזירא מזה, ולכך הוי כרה"ר, ועיי"ן ברמב"ם ד"ה איצ"א כלדי עיי"ש דו"ק.

ה) ויעב"פ גוף הדבר אי רה"ר יכול להיות במקום קנינו של היחיד, הוא פלוגמא דרבוותא. ואפשר דתליא בגוף הילפותא ממשכן אי בעי דומיא ממש או לא, ועיי"ן לא"א בישיבת משה ח"ג ביין הרקח לגימין דף ח' ע"ב, לגבי כותב לו אונו אפי' בשבת, ושם ר"ל דה גופא אי בעי ס"ר תליא ביה עיי"ש, [ועיי"ן להלן סימן קע"ג]. וי"ל לגבי קנין של יחיד לא הוי דומיא דמשכן ממש, שהיה שייך לכל ישראל ולא ליחיד, ולהחוס' גם ככה"ג דשייך ליחיד אס מחא תשמישתיה שפיר הוי רה"ר דלא בעי דומיא ממש דו"ק.

ועיי"ן בתשובת מהרי"א אסאד או"ח סי' פ"ו, שר"ל דלגבי ד"א בר"ה דהלכתא גמירי ולא היה במשכן ה"ל ר"ה גם בלא ס"ר עוברין עיי"ש, חה כמ"ש הכפ"ת בסוכה מ"ג ע"א לגבי מלשאל"ג, וכן א"א בר"ה

הס שלו שרגיל אדם להיות כונס לתוך שלו וכוונת עיי"ש. ולכאורה זה תליא בפלוגמא ר"א וחכמים שם, שר"א רה"ר הוי אע"ג דשייך להיחיד ושלו הוא, ולחכמים ליכא רה"ר בכה"ג וכנ"ל. ועיי"ן בקרן אורה שמה דף ז"ד על המשנה, שכתב דג"ל דכלדי רה"ר חשיב מחא תשמישתיה, דאל"ה אמאי הוי לר"א רה"ר כיון דמקום מחיצות שלו עיי"ש. ולפי"ו לחכמים גם במחא תשמישתיה אפשר דלא הוי רה"ר משום דשלו הוא. אמנם למ"ש שמה בקרן אורה ד"ל כלדי רה"ר שאני דכלל גוונא כטיל לר"ה לר"א, ובאתמא לא מחא תשמישתיה עיי"ש, י"ל דלהכי לא הוי לחכמים רה"ר, משום דלא מחא תשמישתיה, אבל במחא תשמישתיה הוי ר"ה גם לידם וכהחוס' הנ"ל דף כ"ב ע"ב דו"ק.

ושם דף ז"ד ע"א כשהקשה הש"ס, ור"א משום דנפרצה לר"ה הוי לה ר"ה, ג"כ פי הרמב"ם דהא אינה שלהם וכל שאין הדרך מסור לרבים אפי' הוא מסילה גמורה אין לה דין רה"ר עיי"ש, וכן במאירי שם במשנה שחמיהה הגמ' היא שאע"פ שעוברים ושבים דרך בה אין זה אלא כעין גזילה והרי בעל החצר מונעם לכשירצה עיי"ש. וא"כ להאיבעיה אימא שמה דכלדי רה"ר פליגי, ע"כ דמקום המחיצה אין כע"כ מונעם, וככה"ג שפיר הוי לר"א רה"ר, ואפ"ה לחכמים הוי כרמליה וכמו בכל לדי רה"ר, ואפשר כנ"ל כיון דקו"ס שייך ליחיד דו"ק. ואולי פלוגמחטא הוא כנ"ל, דלחכמים כיון דלא מחא תשמישתיה לא הוי רה"ר ומסור ליחיד כעין מ"ש החוס' הנ"ל דף כ"ב, ור"א ס"ל דגם ככה"ג הוי רה"ר מחא דריסא הרבים דו"ק.

ג) וישם בבעל המאור הביא מהרי"ף הגירסא, והאי חזר כיון שנפרצה לרה"ר ה"ל כלדי רה"ר, וכמו עליו דחז"ל מהאי דעתא עיי"ש, וברא"ש שם סי' ג' בתנח"י כתב שנבעות הוגה כן, דלא פליגי אלא כלדי רה"ר ולא במטלטל מתוך החצר, וכמו דהמגיה קרא למקום המחיצה חוכה, דלגבי ר"ה קרי ליה חוכה עיי"ש. ולעג"ד ליישן הך גירסא, דבאתמא כל הסוגיא שמה קשה מאד להולמה, כמ"ש מי לא קא מודיע לן וכו', ועיי"ן בחוס' שמה [שנדפס דף ז"ג ע"ב] ד"ה חייב שפירשו ללישנא קמח עיי"ש, ובגאון יעקב מה שחמה על חירוש עיי"ש.

ויש לומר להרי"ף מ"ש שם ז"ד ע"ב, ור"א החס לא קדרכי לה רבים, היינו דלא כמו שאמרתם דהוי כרמליה, דכרמליה לא דרכי רבים, אבל הכא ביה חזר שנפרצה דרסו לה רבים והוי רה"ר גמורה, אע"ג דשייך להיחיד, ומשום דגם לדי רה"ר שייך להיחיד ואפ"ה ס"ל דהוי רה"ר, ומ"ש חוכה. ולפי"ו חזר הש"ס ממ"ש לעיל דמחוכה נקט משום חכמים, ולא קשה וליפליגי כלדי רה"ר דעלמא, דהשחא ס"ל דגם חוכה לר"א הוי כלדי, דכיון דרבים קדרכי הוי רה"ר גמורה דו"ק. ואולי הוי רבוחא

צפולפוליס על הקדמות פרשת ויאל, ועיין לעיל קימן קמ"ב, ולפי"ו מה דנקט ר"א המכנים מחוכה לר"ה, לרבותא היא דלפי"ו לגבי הכנסה מרשות לרשות שממשכן ילפינו, אפי"ה לא בעי דומיא ממש, וגם בשל יחיד שיך ר"ה ודו"ק.

ו) ועיין גם באבני מר או"ח סי' רע"ג אות ו', שר"ה לטמון על הרמב"ן הנ"ל במדינות אלו שהקיסר הוא מושל יחיד דהו עיר של יחיד עיי"ש. ומהריטב"א הנ"ל ג"כ להדיא כי הקריטאות והפליטאות לעולם היה לרבים ולא היה המלך רשאי לנטותן לעצמן ולקלקלם כנ"ל, אבל ככה"ג שהוא שליט ומושל ובידו לנטות ולהרוס לא היה ר"ה, וכ"כ בבית אפרים או"ח סי' כ"ו בסופו בד"ה בספר, על הריטב"א הנ"ל, שזה דוקא דומיא דירושלים שנענת שכבשו וחלקו היו מקורים הדרכים לרבים, אבל במדינות אלו שלא היו דרכים אלו מעולם רק המלך נפשו אווחה ויעש דרכים אלו ובידו להרוס ולנטות כחפצו כאשר דבר מלך שלטון, היום עושה כך ולמחר עושה כך ומעולם לא נמסר לרבים וכו' עיי"ש.

ו) הרתום' בעירובין נדף כ"ז ע"כ ד"ה יהושע, בביתא חשמישמה קלח היה רה"ר שראוי למוסרו לרבים כנ"ל, ועיין בחת"ס או"ח סי' ז"ו, דהשואל ר"ל דבקיעת הרבים נחצר של בעלים לא שמה בקיעה, שהרי בעל החצר יכול למונעם כל שעה עיי"ש, ולכאורה היה נראה דהו מליא בהנך רבוחתא, ועי"ע בחת"ס מ"ו סי' פ"ב בד"ה מ"ש אין דרך בקיעת רבים נחצר, ואם לענין הגזירה איירי עיי"ש. אולם י"ל דהא דהמוס' חולקין, הוא דוקא כשהוא ברשות ואין הבעה"ב מקפיד וכנ"ל משא"כ ככה"ג דמקפיד לכו"ע לא היה רה"ר דיכול למונעם כל שעה, ועיי"ש בחת"ס ודו"ק. ולכן הקשה הש"ס שם נדף ז"ד ע"א בפשיטות לר"א, ומשום דנפלה לרה"ר הוא לה ר"ה, דהרי גזילה הוא ומקפיד על כך ודו"ק. ולהרמב"ן ודעימיה, גם ככה"ג שאינו מקפיד, מ"מ כיון דשיך להיחיד לא היה ר"ה לגבי שנת.

ו) ועיין במג"א סי' שמה סק"ו, מפולשים משער וכו' ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים, ואין לסי' שז"כ עיי"ש, וז"כ כוונתו. ולכאורה להנך ראשונים בעיר של קנין יחיד, פשיטא דלא היה ר"ה גם על הדרכים כנ"ל.

ז) ונתעוררתי גם בספ"ו דטהרות, דחשיב מה דהו ר"ה ורה"י לשנת ולטומאה, למה לא חשיב כה"ג דשיך ליחיד שלא היה ר"ה לשנת ודו"ק, ועיי"ש במה שכתבו דהו כרמליה, עיין חו"ט מ"י וברע"ב מ"ו ובמשנה אחרונה שמה וש"פ ודו"ק. ובה מובן שדף כ"ז ע"כ הביא הש"ס הך דחצר מחוספתא דטהרות פ"ו הל' ד', ושנן מחמי' דטהרות שם מ"ט, והארכתי קלח בזה

ואכ"מ. וי"ל שצמטנה הקדים רה"י לשנת, והיה פשיטא ליה די"ל ר"ה לטומאה איצטריך ליה, אבל בחוספתא שהקדים רה"ר לטומאה, הו"ל דל"ש לתוך כך, מאחר ששנה כבר ר"ה לטומאה רה"י לשנת לא איצטריך לחכמים ודו"ק.

ז) עיי"ו נהך קרן זוימ דידן בשנת דף ו' ע"א להך פירוש דרש"י שהיה מקרקעו לר"ה, כיון דרין זימין דדחקי בה רבים ולא יחא חשמישמה כולי האי לא מקרי שמתל להרבים, ומקפיד על זה, ולכן לכו"ע לא היה ר"ה רק כרמליה ודו"ק. והפסקות אמרתי לו כבר, שהיה מקרקעו לר"ה הו' לרבותא, שאפי"ה לא היה ר"ה אלא כרמליה ודו"ק.

ח) ובגוף דברי רש"י והחילוק בין ב' הפירושים היה נראה, דהנה תמהתי שכן"י שמה"י סי"ד סתם, קרן זוימ הסמוכה לר"ה, ובהג"ה כגון מבואות שיש להם ג' מחילות, והוא מהרמב"ם פ"ד משנת ה"ד, והנך ב' פירושים של רש"י לא נקטו כלל וכשפת אמר שם בגמ' עורר דלפי קמח שהיה מקרקעו והכנים לפנים א"כ הו' ג' מחילות, ולמה הטעם משום דלא יחא חשמישמה עיי"ש.

ז) עיי"ד דקרן זוימ היינו, במקום שנפגשים ב' רחובות, ובזויה שמתחיל להיכנס לרחוב השני הכנים מקרקעו ובה קלח פנים, והו' רק ב' מחילות שמה, ורק משום דלהרבים יותר יחא לילך בדרך ישר ולא להיכנס למקום השקוע בזויה וללכת אח"כ ממנו, לכן הו' כרמליה. והפי' השני הוא, שהבית הזה עומד באלכסון בקרן הרחובות הנ"ל, ושאר הבתים עומדים בשורה ישרה, שהבליטה של הבית מונעת ומעכבת מליך ישר ואין נכנסים כלל לתוך מקום השקוע בין שאר הבתים לביח זה, שנעשה שם כרחוב מקום שקוע שהבית שלו שעושה באלכסון ונגוע עד כותל בית חבירו שעומד ישר לקו הרחוב, ונעשה שם כעין משולש והו' כשלוש מחילות, ומ"מ הו' כרמליה וכשיטת הרמב"ם. וס"ל להך א"כ שבאופן דלישנא קמח הו' ר"ה, כיון שפחות לגמרי ורק שאינו ישר לקו רה"ר דשני הרחובות. ופי' קמח ס"ל דלפי"ה הו' כרמליה כיון דלא יחא לרבים לילך שם כנ"ל, ובאופן דפי' נחרא ס"ל דהו' רה"י גמורה כיון דהו' שם ג' מחילות ודו"ק. וא"כ מ"ש בשו"ע כגון מבואות שיש להם ג' מחילות, הוא גם פי' ב' שברש"י, ויש להעמיס הנ"ל גם למ"ש הה"מ שמה בפ"ד משנת ה"ד ודו"ק היטב.

ז) ויש לומר עוד בחילוק לבינא בין ב' הפירושים, דבמג"א סי' שמה סק"ד הביא מרש"י והג"א דלא בקעי בה רבים, פי' מקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רבים לעבור באותה מחילה, וכ"ש אם נשחירו גדודים המעכבים ההילוך עיי"ש, ועיין במהרש"ם ח"ב סי' ע"ו

מה שנתפסק השואל אי צעי שיהיה דוקא מקום שמוקף
אלא יוכלו לנקוט בו רבים עיי"ש, ובשו"מ מהדו"ג ח"א
סי' רנ"ג. וי"ל דלמא צהיך צי פירושים, דלפי קמא היינו
שני רה"ר אינן בוקעין עס ולא יחא להם אע"פ שאין
להם מעכב ומונע, משא"כ לפי צי צעי דוקא שיעכב אט
הרבים לדרך ישרה מלהיכנס שמה ודו"ק.

ט) אבנא לעיקר הדבר דנקיטן של יחיד ליכא רה"ר,
נקמסקמי מה גדר יחיד ורבים לדין זה, ואם
דין זה רק צשיך ליחיד או אפילו לכמה יחידים היו בגדר
יחיד, ואולי אפילו שיך להצרה של אנשים, מ"מ כיון שאין
מסור לכל העולם ולכל ישראל כציהושע בן עון שמסרן
לרבים, אולי היו בגדר עיר של יחיד. ומה מאד שמחמי
שראמי צרש"ש שמה בעירובין כ"צ ע"צ על החוס' ד"ה
יהושע, דבשחלקו הארץ, אומן דרכים שהיו בכל חלק מחלקי
השבטים דמיחא חשמישיהו, מסרן לרבים שיהיה לכוון חלק
בהן צבוה, ודלמא מיחא חשמישיהו מסרן ליחיד ר"ל שלא
יחיו שימים אלא לאחור שבט שנפלו בגורלו ולא היוין ר"ה
עיי"ש, ושור"ר גם צשו"מ ישועות מלכו סימן כ"א שעורר
קמא צה עיי"ש, ואפשר דצעי שיהיה מסור לס"ר.

י) ודו"ק זה הכוונה בנספר החרומה סי' רי"ד, והכרמלימ
רחצה במקום שרבים רגילין אלא אינה רחצה ט"ו
אמה או אין שורמין צה ששים רבוא דומיא דדגלי מדבר
עיי"ש, והיינו שהשלטון במקום זה לא נמסר לס"ר,
שמגבילין כמיסא אנשים להחם, צכה"ג היו כעיר של יחיד
ודו"ק.

י) ובהיותי צה נקמכמי טובא, להשיטות שצבי או"מ
סי' שמה"ד דצט"ו אמה היו רה"ר ולא צעי
סי' מה הגדר דדריסמ רבים שמה, וכמה אנשים לרין
שילכו שמה, האם זה דומה לעומתה דנחלמא היו רבים
כצחיר צי ע"א, וזה לא יתכן דהחם בצחירה תליא מילמא,
וראמי שצבים אפרים שם בצמינן כ"ו [נדף מ"ד טור ד'
צ"ה הנה ערכמין עורר צה חל"ק, דעכ"פ צעי בקיעת
רבים וא"כ צריך שיעור כמה יעברון שיהא קרוי רה"ר,
ואם נפאך שכל שעוברין בו לפרקים סגי, א"כ מדבר נמי
שהוא רחב הרבה והוא עמק שיהא אע"פ שאין בו מהלך
בדרך יחיד, מ"מ שכיחי שירחא דחלוי ואחי לפרקים,
ואפ"ה היו רק כרמלימ, ולדברי החולקים דקני צלה ס"ר
מה ההבדל בין מעט להרבה עיי"ש שמכח זה הכריח
כהשיטות דצעי דוקא ס"ר.

י"ב) שצ"ד ההכרח יהיה לומר להך שיטות, דצעי עכ"פ
שיהיה מוכן לרבים, ואולי גם הם ס"ל דצעי
שיהיה מסור לס"ר, אלא דצוקעין בכל יום לא צעי ודו"ק.
ואולי שיהיה מסור ומונן לכל העולם וכנ"ל, וכלשון
הרשב"א הנ"ל בדף ג"ט שרוכלת עמים עיי"ש, אלא
שמציין וצוקעין ממד לא צעי ודו"ק. או דצעי שיהיה

המקום הזה מסור לכי הדרים צערי, כמו שהחזיר מסור
להדירין והמצינו לכל בני החצר, הי"ג רה"ר הוא המקום
המוזמן ומסור לכל בני המצואות והם מציין ומחאספין
שמה, וגם להשיטות דלא מצרי ס"ר עכ"פ צעי שיהיה
המקום מסור לציבור כולו של אומן העיר ושם אסיפמן.

י"ד) גדר רבים לגבי צבת לכוי"ע, שהך פלמיא הוא מקום
המסור לציבור צלה מניעה כלל ויכולו לעבור שם צלה
מניעה ככל שעה, ולזה צעי אין דלחומיו ועולות צלילה,
ועיין לשון החי"א ה"י שבת כלל מ"ט ס"א שאין רה"ר
אלא הנמסר לרבים ככל שעה עיי"ש, והוא מצ"ש בעירובין
דף ק"א ע"א ד"ה הייבין שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך
פחות כל שעה עיי"ש, וכ"ה גם צרש"א בעבוה"ק סוף
שער צ' המוצא צבי"י סי' שס"ד מהה"מ סי"ז דצבת ה"י,
שאין ר"ה אלא המסור לרבים ככל עמ וכו' ומקומה אט
העובדים שם צלילה אין זה רה"ר עיי"ש.

יא) וצ"ל השיטות עכ"פ צעי שיהיה הרחוב מפולש
לכרמלימ, ופלמיא, כמ"ש צצבת דף ו' שהוא
מקום שרבים נאספין שם ומוזן ומסור לקי, אכל צאנו
מפולש למקום המוקף ומסור לרבים שמתאספין שמה, לא
היו ר"ה ואפילו היו ט"ו אמה. ועיין לשון הרמב"ם צפ"ד
משבת ה"א, הדרכים המפולשין להם וצלבד שיהיה רחב
הדרך ט"ו אמה עיי"ש. ורחוב הצני עם צמים, המפולש
ליס או לשאר כרמלימ ומדבר, אע"ג דרחב ט"ו אמה לא
היו ר"ה ודו"ק. ועיין בצמינן שס"ד ס"א ובשו"ע הרב
בעל החי"א שמה ס"א, ושם בחי"א ס"ו דנ"ל דהו ר"ה
אפילו הדרכים העובדים דרך היערות לכוי"ע עיי"ש, וזה
רק בעובר דרך היער, אכל כדרכים ציער גופא ומקיפס
מכל עבר, ודאי לא מהניא כלל מה דהו ט"ו אמה ודו"ק.

יב) וצ"ל צשו"מ מהר"ט"ן סי' רנ"א, שהביא מרש"י צצבת
דף ו' ע"א ד"ה ומצואות וד"ה המפולשין
ומהרמב"ם הנ"ל, דאע"ג דאיהו גופייהו ר"ה שרהי הם
רחבים ט"ו אמה אין להם דין רה"ר אם אינן מפולשין,
וממה ע"ו דלמאי צעינן מפולשין, והביא מהש"ס עירובין
דף ו' ע"ב צ"ל מעברין דרך ר"ה וכו' ומי מערבא ר"ה
וכו', ולקמן דף ו' ע"א אמר רב יהודה א"ר מחלוקת
בשרטיא ופלמיא מאכאן וכו', ופירש"י מחלוקת דמצואות
המפולשין וכו' עיי"ש, מוכח דצ"ה עלמה כשהוא רחב
ט"ו אין חילוק בין מפולשין לר"ה או לכרמלימ, דאלמ"ה
אמאי לא משני רב יהודה דאין מערבין ר"ה היינו כשהוא
מפולש לר"ה, אכל אם מפולש לכרמלימ אפילו כשהמצי
ר"ה לא צעינן כולי האי אלא פחות מזה, וע"כ דס"ל
דצ"ה אין חילוק, ולפי"ז הניח צ"ע על רש"י והרמב"ם
הנ"ל עיי"ש. ולא הצנתי דכיון דמן חנאי ר"ה שיהיה
מפולש לפלמיא כנ"ל, שהוא מקום המסור לכל חושבי העיר
ואסיפמן, וא"כ צמפולש לכרמלימ לא היו רה"ר, וצבחימא

לשם מכל העולם רק נרשיון, לא הוא יוחזר משיך לשבת אחד דהוי כמסרן לימד וכנ"ל מהרש"ש בדף כ"ב דו"ק. וא"כ גם להשיטות דבט"ו אמה גרידא הוא ר"ה, ליכא ר"ה בומה"ו בערים הגדולות, ללא נקרא מסור לרבים דו"ק.

וגם יל"ע להני"ל ד"ל דס"ר רק מישראל דומיא דגלי מדבר, אולי גם לע"ס קציעות רה"ר ונמינת הרשות להילוך הרבים ומיעמה, ג"כ רצ"ן להיות ביד ישראל וכן יל"ע לפי"ו במומר לחלל שבתות וע"ו שדינו ככבד, אי דינו כשראל לענין זה, וכבר הארכמי כ"פ בתשובות [בנחלק אבהע"ו] דחלוט ברכותא לענין להקל ועיין בכ"י אהע"ו סי' ד' אות י"ד דו"ק.

ד) ובבית אמרתי עוד, לפי מה שדברתי עם כמ"ה אדמות האור האדום המונע הנסיעה וההילוך, והנה במהר"מ שיק אור"ח סי' קע"ב לגבי השראנקין שהביא מהחמ"ס שאין לה שורש, ואולי למדו כן מלשון הרשב"א בעבוה"ק סוף שער ב' המובא בב"י סימן שס"ד לגבי דלתות בלילה החוסמין שם העוברין וכנ"ל, וע"י השראנקין אם הוא נעול ג"כ חוסם העוברין וכבר אינה נמונה לרבים, עי"ש שכתב שמה ראה רק דאין דינו כר"ה, וכ"כ גם בתשובת מהרי"א אסאד סימן ג"ד דכרמלית הוא עכ"פ עי"ש, וע"ע מה שהאריך הגה"ק מנוטשאטש בשאל אכרעה בסימן שמי"ה, ובשו"מ מהדו"ק ח"א סימן רנ"א לגבי רש"י ומג"א הני"ל דלא בקעי רבים שהוא במקום מטופף, שנתחפק השואל במקום שאינו מטופף אם הוא במקום אשר העיר אינו מניח לעבור שם, וכתב דלא גרע מאית ליה גידודי שאינו נוח לעבור, ומכ"ש בזה ששר העיר אינו מניח לעבור ופשיטא דשר העיר שרה"ר שלו יכול לעכב, ור"ה לא הוא אלא במקום שיכולין דרך לעבור שם עי"ש.

וא"כ במ"ד שהאור האדום מונע הנסיעה וההילוך, ועכ"פ ברכות הנזיים (דבעינן מפולש לפקטיא ופלטיא לכו"ע כנ"ל) זה מונע מלהיות מפולש, שמעמיד כל המנועה של הולכי הרגל והמכוניות, ומה הילוך יש בין נעלות בלילה שאינו מסור לרבים בכל שעה כנ"ל מרש"י עירובין והרשב"א, לבין מיעת ההילוך כמעט בכל אזה רבעים, דקו"ם אינו פחות כל שעה. ואולי זה עוד גרע טפי מעול רק בלילה, ובפרט להשיטות שמה בסימן שס"ד ס"ב שקבי בראי לעול דו"ק. ואף שבשעה שהאור אדום נדלק עדיין יכולים לילך מן הגד, מ"מ נפקת הפילות עד לפקטיא ופלטיא דו"ק, ובנוסף לתסרון דאינו מפולש, הוא מכה זה ג"כ אינו מסור לרבים בכל עת, שזה ג"כ ממנאי רה"ר, ומחא בשמיים למלך אחד מני אלף דו"ק.

טו) וב"ש עוד בשבת דף ח' ע"א לגבי עמוד ט' ורבים מכתפין הוא רה"ר, אי אור ר"ה משחין

קמי כי"ד מערבין דרך רה"ר, ומפולש לכרמלית לאו רה"ר הוא, וההכרח לאוקמי במכוונות המפולשים לר"ה דו"ק.

וגם לרש"י דבעי ס"ר בזה, כלשון רש"י שמה בעירובין בדף ו' ע"א ד"ה ר"ה, רחב ט"ו אמה ועיר שמצוין בה ס"ר ואין בה חומה או שהיה ר"ה שלה מכון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר, והמגיהים שמו בסוגר לחיבה או, ועי"ש בחוס' ד"ה כי"ד, ועיין במשנ"ב סי' שמי"ה ס"ק כ"ה ובשעה"ז אות כ"ה שלא מוכר בוקעין זו בכל יום אלא שבעיר מצוין עי"ש. ולפענ"ד לרש"י דחרתי קאמר, או שבעיר מצוין ס"ר, והיינו הסלטיא הני"ל שהוא מקום הקיבוץ והאספייה לכל בני העיר המתקבצים לשם ושם לא בעי מפולש, או שהיה ר"ה שלה מכון משער לשער ובוקעין זו ס"ר מעיר זו לעיר זו, וקבי ביה כיון שמופולש דו"ק.

יב) ועירובתי גם לגבי ס"ר אי בעי ישראל או שהעכו"ם ג"כ מנטרפין לזה, וראיתי להגה"ק מנוטשאטש בשאל אכרעה בסי"ס שמי"ה שכתב ד"ל שלסוכרים דבעינן ס"ר בוקעין בכל יום, אולי בעינן עם בני ישראל דוקא, אלא שאין משמעות לשון הש"ס כן עי"ש, ובמנחת פחים שמה העיר עליו מהגמ"ר סו"פ י"א דשנה שהביא דברי ר"ח שהקשה על שיטת רש"י דבעינן ס"ר בוקעין כמו במדבר, דא"כ כהנים ליים ישראלים נמי ליבעי, ומוכח דזה גם רש"י מודה דלא בעינן עי"ש, ובמנחת פחים בהוספות למ"י שמי"ה ס"ו. ולענ"ד אין כ"כ ראה מזה, דר"ח תמה רק דליבעי שלשון, אבל דלא ליבעי כלל ישראל ולסגי בעכו"ם גרידא, אולי ס"ל לרש"י בלמה דלא מהני דו"ק. וי"ל דעכ"פ במקום שהעכו"ם מונעין מישראל מלבוש לשם, לא הוא ר"ה דו"ק.

יג) ובבית אפרים שמה חידש ג"כ להרוכבים והיושבים בקרונות אינם עושים ר"ה, ובעי רק הולכי רגל עי"ש. ולזה אמרתי מכבר שצניורק ליכא רה"ר דאורייתא, שהנוסעים במכוניות אינם מנטרפים למ"ר, וגם יש לחד מהני"ל אי בעכו"ם מנטרפין למ"ר דו"ק. ולהולכי רגל לא מחא חשמישיה לילך ברגל בר"ה, ובפרט במקומות שסכנה ליהודים לילך דרך שם ומונעין הילוכן דו"ל ובמכוניות שנוסעין המכוניות היו ממש סכנה להולכי רגל, ועוברין בר"ה ובמהירות אם הרחוב, וזדאי שנקרא לא מחא חשמישיה. וגם י"ל שהמכוניות היו כגדודי לפטיס וחיות והוי כמדבר דו"ק. והמדרכות אינן רחבות ט"ו אמה ולא הויין רה"ר לעזמן דו"ק.

וגם כיון שרה"ר בעי שיהי מסור לכל, וצריטי"א בדף ג"ט הני"ל דאע"פ שמעלין לו מס מ"מ הפלגיות והקרעיות היו לרבים ולא היה המלך רשאי לנתן לעזמן ולקלקלם עי"ש, וא"כ עכשיו בזמנינו שרואים שהיכולת ביד מושלי העיר לשנות ולהרוס הרה"ר, וגם אין נותנין לבוא

(א) הנה דבר זה כבר נפתח בגדולתו, במהי הרבה ע"ז
 אמה ואין ששים רבוא נוקעין בה, כי היא רשות
 הרבים מה"מ. במתבר כי שמה סעיף ז', אמה רה"ר
 רחובות ושוקים הרבים ע"ז אמה וכו', וי"א שכל שאין
 ששים רבוא עוזרים בה בכל יום אינו רה"ר, ובט"ו סק"ו
 מסיק שהמחמיר יחמיר לעצמו ואין צדו למחות למה
 שנוהגין עכשיו כאותם הרבים שמקילים, וכן נגמ"א סק"ו
 שדעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע בכמה דוכתי
 דלדין לית לן רשוה"ר עי"ש, ובמחלה"ש דאף שדעת
 הרב"י שהפוסקים להחמיר מ"מ ומה שכתב בשו"ע כי
 ש"ג ללמד זכות על הנשים היוצאות בתכשיטים חיינן
 דהמנהג במקילין עי"ש, ובמשהנה ברורה ס"ק כ"ג דאין
 צו כח למחות צד המקילים וכל בעל נפש יחמיר לעצמו,
 ובנה"ל האריך עוד בזה וכן בס"י שפ"ד, וכתב שדעת רוב
 הפוסקים להחמיר עי"ש, וראיתי שכבר העירו עליו שלא
 ראה דעת הרבה מחנכים, ואחשבה לדיעות אמה מהס.

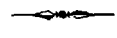
בספר העמים למהר"י ברזילי (שהיה בזמן הרי"ף,
 ומחבר בתוס' ברכות י"ז ע"ב), בה"י שמופי
 מבואות ס"י ל"ב כתב, דמדיונות ועמירות שאין בהם ס'
 ריבוא אין נעשות רה"ר. ובספר זדה לדרך לחד מקמא,
 במאמר רביעי כלל ראשון פרק מ"ב כתב, רשוה"ר הוא
 הרחובות והשוקים רחבים שש עשרה אמה ומפולטין משער
 לשער וששים רבוא עוזרים בו עכ"ל. ובתוס' רי"ד עירובין
 דף כ"ט, במהדורא טיבא ותלימא, הזכיר ג"כ דבעינן
 ששים רבוא עי"ש. ובשכ"ל הלקט שבת ס' ק"ו, דלדין
 לית לן רשוה"ר. ובראב"ן ס' שמ"ט, דעמירות שלטו כיון
 שאין רה"ר שלהן דומה לגבלי מדבר וכו' לאו רשוה"ר
 גמור הוא והו' ככרמליה גמור וכו' וגם אין בהן דריסת
 ששים רבוא כדגלי מדבר וכו' עי"ש. ובראב"י ס' שפ"ט
 בתחלתו, ג"כ כשיטה זו דבעינן ששים רבוא. ובפי' ריב"ן
 בעירובין דף ו' ע"ב, ר"ה דנקעי בה ס' רבוא עי"ש.
 ועיין בהגמ"י ס"ה מה"ל עירובין אות ד', בלשון מהר"ם,
 דכלא שכיח בה ס' רבוא הוא פיר של יחיד עי"ש. וע"ע
 בשו"ת בית אפרים ס' כ"ז [דף מ"ג-מ"ד] שהאריך עוד
 מהרבה ראשונים.

ובתרוומת הדשן ח"ב ס' נ"ה, במוך דבריו כתב,
 דלדין לית לן רשוה"ר דאורייתא כל עיקר
 עי"ש. והלבוש בס' שמה סעיף ז', הביא דיעה זו בוי"א
 דאינה רשוה"ר אלא במספר ס' ריבוא, ובא"ז שם דבמקום
 שיש עוד נד להקל יש לסמוך על סברא אחרונה עי"ש,
 וכן בא"ר ס"ק י"ד עי"ש. ובס' שפ"ד סעיף ז' נקט
 הלבוש בפשיטות דר"ה היינו בששים רבוא עוזרין בה
 עי"ש, ונראה משום דלדעת כמה פוסקים לא אמי רבים
 ומבטלי מחינות ורק מדרבנן בעי לתמות נעולות, ועי"ש
 בנה"ל, ובצירוף זאת סמך להקל על הי"א שהביא בס'
 שמה וכמ"ש הא"ז שם דו"ק.

מהקרקע או מראש העמוד, וכן בכל דבר הפסוק מג'
 טפחים בר"ה. לכאורה תליא בהך דשם בכורת כעפאה על
 פיה, עי"ש בתוס' ד"ה כפאה, וברש"א שם ד"ה כפאה
 כסופו ומסתברא וכו' א"ג כאילו נתמלא כל האויר עפר
 והוא כארעא סמיכתא, ואילו היה אותו אויר קרקע מתלקט
 ועולה עד החפץ מאותו מקום אמה מודד י טפחים לאויר
 ר"ה, אבל שרפאה כאלו נשתרבו שולי הכלי או הגט והגיע
 לארץ ונתשוב הכלי כאלו אגדו למעלה מי' צדי הא לא
 אמרינן לעולם עי"ש, והביאו גם בשבת של מי עי"ש.
 וא"כ לדידה משחינן מאותו מקום הגבוה, אבל לרש"י
 ותוס' שם י"ל דס"ל דמשחינן מהקרקע השווה הדו"ק. אך
 י"ל דלגבי דין למכחפין שאני, שרק פועל שאינו עושה
 רשות לעצמו, ומשחינן מארעא דאינו רה"ר לעצמו.

אמנם להרא"ש שמה ס' ע"ו, בלאו דוקא ט' מזומנות
 אלא דעד י טפחים הוא רה"ר דחיי לכסף, ולא
 יומר דנשתנה לרשות אחרת עי"ש, א"כ כשורק ונה על
 גביו, הוא בכל גוונא החפץ במקום פטור, ועיין בראש יוסף
 שם ד"ה והו' יודע דמשמעות, דלהרא"ש דעשרה בכלל
 נמי רה"ר הוה, א"כ ברימא [נדף ו' ע"א] גדר גבוה י
 וכתב ד' רה"י להרא"ש ע"כ שאין מכחפין עי"ש. ואפשר
 דהחולקין דס"ל דרק ט' ולא י, משום דס"ל דצי' הוא
 החפץ במקום פטור דמארעא משחינן, ולהרא"ש משו
 מכחפין ר"ה צפ"ע ומהעמוד משחינן.

אך י"ל דלהרא"ש על ר"ה דעמוד ליכא כלל היין דעולה
 עד י, כיון דמכחפין מהני על י דו"ק. ואולי יהיה
 תליא בהטעם דר"ה עולה עד י, דלקריח ספר צפ"ד
 משבת דאויר ר"ה עד י בלגדי כיון דאי לעשות רה"י
 גובה עשרה מוך רה"ר מני עכ"ל. הי"ל רה"ר אין אוירו
 מופס יומר מעשרה עי"ש, אולי בעמוד לא שיך זה, וכיון
 שכבר למעלה מי' מארעא שוב עולה עד לרקיע דו"ק,
 אך בלבוש או"ח ס' שמה סעיף י"ב דהללמ"ס הוא
 עי"ש, ולפי"ז אין להלק. ויש להאריך בזה הרבה וכיון
 שנאמרו הדברים קצתו כבר.

סימן קעג

תיקון עירוב בעמירות הגדולות

ב"ה, יניאן סיני, כ"א שבת חשמ"א

בשאלתי ע"ד עמירות הגדולות, אי שפיר דמי למקן
 בהם עירוב של זורת הפתח, האם אין להם
 דין רשות הרבים מן המורה.